

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

โลกในศตวรรษนี้และในอนาคตเป็นโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว และมีผลกระทบต่อประชากรโลกอย่างกว้างขวางมากมาย ซึ่งเป็นการวิวัฒนาการไปตามความเจริญทางเทคโนโลยี การสื่อสาร วิทยาการและข่าวสารต่าง ๆ ที่สามารถไปตามส่วนต่าง ๆ ของโลกโดยปราศจากพรมแดนทางการเมือง ศาสนา วัฒนธรรม และระยะทางเป็นข้อจำกัดชัดเจน อันส่งผลให้เกิดการถ่ายเทวัฒนธรรม ความรู้ เทคโนโลยีในภูมิภาคต่าง ๆ ก่อให้เกิดการแข่งขันมากกว่าเดิม และเป็นการแข่งขันด้วยการสร้างนวัตกรรม (innovation) ซึ่งอาศัยฐานความเข้มแข็งของทรัพยากรทางปัญญาเป็นสำคัญ ทำให้สังคมโลกเป็นสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ (knowledge-base society and economy) ความรู้ของคนในชาติจึงเป็นตัวชี้วัดของคุณภาพชีวิต ไม่ใช่การมีทุน มีทรัพยากรหรือการมีแรงงานมาก แต่เป็นความรู้ซึ่งจะทำให้มนุษย์ปรับตัวและเพิ่มขีดความสามารถในการทำงาน (ศักดิ์สิน ช่องดารากุล, 2550, หน้า 9) ประเทศไทยก็ไม่พ้นที่ต้องอยู่ในกระแสของความเปลี่ยนแปลงและต้องเร่งสร้างเสริมให้คนในชาติมีศักยภาพในการทำงานสูงขึ้นโดยใช้ความรู้เป็นฐาน นอกเหนือจากการมีทรัพยากรพื้นฐานทางเศรษฐศาสตร์และสังคมที่พอเพียงแล้ว การจัดการศึกษาถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่จะสร้างคุณภาพดังกล่าวให้กับคนในสังคมไทย

ในช่วงเวลาที่ผ่านมาหลังการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้เกิดกระแสความตื่นตัวของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อตอบสนองความต้องการของสังคมด้วยวิธีการที่หลากหลาย มีการศึกษาข้อมูล วิเคราะห์ สังเคราะห์และประมวลเป็นสารสนเทศแล้วนำไปตรวจสอบ เชื่อมโยง อภิปรายและแลกเปลี่ยนเรียนรู้จนสามารถผลิตเป็นองค์ความรู้ได้อย่างมากมาย โดยเป็นไปตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างบุคคลแห่งการเรียนรู้ องค์การแห่งการเรียนรู้และสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยที่มาตรา 22 ได้กำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักผู้เรียนทุกคนต้องมีความสามารถในการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ฉะนั้นครูผู้สอนและผู้จัดการศึกษาต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทจากการเป็นผู้ชี้แนะและผู้ถ่ายทอดความรู้ไปเป็นผู้ช่วยเหลือส่งเสริมสนับสนุนผู้เรียนในการแสวงหาความรู้จากสื่อและแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ การให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้เรียนเพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นไปสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, หน้า 11) อีกทั้งคุณภาพการศึกษาของเด็กไทยในปัจจุบันโดยเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ต่ำกว่ามาตรฐาน ผลจากการประเมิน

คุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานรอบแรก (พ.ศ. 2544-2548) พบว่า สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 26,548 แห่ง ไม่ผ่าน เกณฑ์ 17,433 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 65.58 ทั้งมาตรฐานด้านผู้เรียน มาตรฐานด้านการจัดการเรียนการสอน มาตรฐานด้านผู้บริหาร (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2548)

สถานศึกษาในฐานะหน่วยงานที่ทำหน้าที่โดยตรงในการสร้างองค์ความรู้ให้แก่ผู้เรียน จำเป็นจะต้องปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง โดยพัฒนาองค์การและพัฒนาคมนโยบายการเรียนรู้ถึงวิธีที่ต้องเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีวิธีการหนึ่งก็คือ การสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้ (ปาริชาติ คุณปลื้ม, 2549, หน้า 5) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของฮอย, และมิสเกล (Hoy, & Miskel, 2001, p. 3) ที่กล่าวว่า โรงเรียนเป็นองค์การที่ผูกพันกับเรื่องการสอนและการเรียนรู้เป็นหลัก เป้าหมายสุดท้ายของโรงเรียน คือ การเรียนรู้ของนักเรียน ดังนั้น โรงเรียนจึงเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้มากกว่าองค์การประเภทใด ๆ ดังนั้นสถานศึกษาจึงนับว่าเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ที่ต้องจัดกิจกรรมให้สมาชิกทุกคนมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองตลอดเวลา เพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเองและองค์การ เพื่อให้การดำเนินการตามภารกิจต่าง ๆ บรรลุเป้าหมาย มีรูปแบบการทำงานเป็นทีม การเรียนรู้ร่วมกัน และมีความคิดเชิงระบบที่ประสานกัน ทำให้เกิดประโยชน์ที่มั่นคง ความสำเร็จของสถานศึกษาดังกล่าวจะทำให้ทรัพยากรบุคคลในองค์การมีความสามารถ ความเชี่ยวชาญ และเป็นมืออาชีพอย่างแท้จริง โดยมุ่งมั่นพัฒนาตนเอง เพิ่มพูนความรู้และทักษะอย่างต่อเนื่องด้วยกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนั้นการพัฒนาสถานศึกษาให้ได้ผลสำเร็จตามเป้าหมาย จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยที่เกี่ยวข้องทุกด้านในสถานศึกษา เป็นการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาเพื่อสร้างสรรค์ (empowering education) เป็นการศึกษาที่ตอบสนองการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544, หน้า 31-32)

แนวคิดในการสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้ ซึ่งหมายถึง การทำให้คนในองค์การเรียนรู้ปัจจัยต่าง ๆ ทั้งจากภายในและภายนอก เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาตนเองและการดำเนินงานขององค์การ อันจะนำมาซึ่งการเพิ่มประสิทธิผลในการดำเนินงานขององค์การ (สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, 2548, หน้า 25) ซึ่งแนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้ (learning organization) เป็นแนวคิดการบริหารองค์การโดยเน้นการพัฒนาทรัพยากรบุคคลในองค์การให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา เช่นเจ (Senge, 1990 a, pp. 139-269) ได้เสนอแนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้ (learning organization) โดยเชื่อว่า หัวใจของการสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้อยู่ที่การเสริมสร้างวินัย 5 ประการ (the five disciplines) ได้แก่ ความรอบรู้แห่งตน (personal mastery) แบบแผนความคิด (mental models) การมีวิสัยทัศน์ร่วม (shared vision) การเรียนรู้เป็นทีม (team learning) และความคิดเชิงระบบ (system thinking)

หากทุกองค์การสามารถผสมผสานวินัยทั้ง 5 ประการเข้าด้วยกันเป็นอย่างดีแล้วจะส่งผลต่อเป้าหมายสูงสุดขององค์การ

การเปลี่ยนแนวคิดให้ทุกองค์การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ เป็นเรื่องเร่งด่วนที่สมาชิกทุกคนต้องพร้อมใจกันพัฒนาตนเองและองค์การด้วยการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน วิสัยทัศน์จะเป็นแม่บทในการพัฒนา เป็นเข็มทิศที่จะนำไปสู่เป้าหมายในการสร้างความพร้อมด้านสติปัญญาและจิตวิญญาณ พร้อมจะอุทิศตนในการหลอมรวมเป็นพลังขับเคลื่อนองค์การไปพร้อมกันการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนางาน การยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและพร้อมจะปรับเปลี่ยนวิธีการคิดของตนให้สอดคล้องกับองค์การ แต่การเรียนรู้นวัตกรรมที่สลับซับซ้อนบางครั้งยากเกินกว่าที่คนเดียวจะเรียนรู้ได้ตามลำพัง หรือเมื่อรู้ก็เปลี่ยนแปลงสิ่งใดไม่ได้ การเรียนรู้ร่วมกันและพิจารณาว่าสิ่งใดเหมาะกับองค์การจึงเป็นเรื่องที่สมาชิกทุกคนต้องรวมตัวกันเป็นทีมและสนใจที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น

จังหวัดลพบุรี มีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 2 เขต คือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1 และ 2 ซึ่งเป็นหน่วยงานที่อยู่ภายใต้การดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีภารกิจหลักในการส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง เสมอภาค มีคุณภาพ โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1 รับผิดชอบกำกับดูแลการจัดการศึกษาในเขต 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองลพบุรี อำเภอโคกสำโรง อำเภอกำแพง และอำเภอบ้านหมี่ มีสถานศึกษาในสังกัดที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 203 แห่ง ส่วนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 2 รับผิดชอบกำกับดูแลการจัดการศึกษาใน 7 อำเภอ ได้แก่ อำเภอชัยบาดาล อำเภอท่าหลวง อำเภอหนองม่วง อำเภอโคกเจริญ อำเภอลำสนธิ อำเภอสระโบสถ์ และอำเภอพัฒนานิคม มีสถานศึกษาในสังกัดที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 172 แห่ง รวมสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดลพบุรี จำนวน 375 แห่ง จากผลการดำเนินงานที่ผ่านมาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ปัญหาอุปสรรคที่สำคัญ คือ ครูผู้สอนส่วนใหญ่ยังใช้วิธีสอนแบบเดิม ไม่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ขาดการดำเนินงานเป็นทีมส่วนใหญ่เมื่อได้รับการพัฒนาด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการปฏิบัติงานในหน้าที่แล้วไม่นำไปใช้ในการปฏิบัติอย่างจริงจังและขาดความต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547, คำนำ) ดังนั้นการเปลี่ยนแนวคิดให้ทุกโรงเรียนเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้เป็นเรื่องเร่งด่วนที่สมาชิกในโรงเรียนทุกคนต้องพร้อมใจกันพัฒนาตนเองและโรงเรียนด้วยการพัฒนาตนเองให้มีความรอบรู้แห่งตน พัฒนาด้านแบบแผนความคิด การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมในการดำเนินงานในโรงเรียน การเรียนรู้หรือการทำงานเป็นทีม และการจัดการความคิดเชิงระบบ เพื่อสามารถพัฒนาการเรียนการสอนและการปฏิบัติงาน

จากเหตุผลและสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เพื่อเป็นข้อมูลให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาใช้เป็นข้อมูลในการแก้ไข ปรับปรุงและพัฒนาการจัดการศึกษาของ

สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดลพบุรี ให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้เพื่อให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล อันจะทำให้บุคลากรในสถานศึกษามีความสามารถในการปรับตัวและพัฒนาในสภาพสังคมและบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างเหมาะสม ซึ่งจะนำไปสู่ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี จำแนกตามตำแหน่ง วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน คุณลักษณะส่วนบุคคล และขนาดสถานศึกษา

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และผู้เกี่ยวข้อง ได้ทราบระดับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สามารถนำมาเป็นสารสนเทศเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาและพัฒนาสถานศึกษาให้เหมาะสมในการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น
2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลไปประกอบการวางแผนดำเนินงาน ส่งเสริม และสนับสนุนในการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลถึงการปฏิบัติงานตามภาระงานในสถานศึกษาและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรในการวิจัยนี้ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี ภาคเรียนที่ 2

ปีการศึกษา 2551 จำนวนสถานศึกษา 375 แห่ง ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 375 คน ครูผู้สอน จำนวน 4,585 คน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 4,168 คน รวมประชากรทั้งหมดจำนวน 9,128 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี ปีการศึกษา 2551 จำนวน 400 คน ซึ่งกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเกรซี, และมอร์แกน (Krejcie, & Morgan, 1970, p. 608) หลังจากนั้นทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) โดยกำหนดสัดส่วนเป็นเขตพื้นที่และรายอำเภอ แล้วเลือกตามขนาดสถานศึกษา ใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (simple random sampling)

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

2.1.1 ตำแหน่ง แบ่งเป็น

- (1) ผู้บริหารสถานศึกษา
- (2) ครูผู้สอน
- (3) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.1.2 วุฒิการศึกษา แบ่งเป็น

- (1) ต่ำกว่าปริญญาตรี
- (2) ปริญญาตรี
- (3) สูงกว่าปริญญาตรี

2.1.3 ประสบการณ์การทำงาน แบ่งเป็น

- (1) น้อยกว่า 10 ปี
- (2) 10-20 ปี
- (3) 21 ปีขึ้นไป

2.1.4 คุณลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ ลักษณะการทำกิจกรรมในเวลาว่าง

แบ่งเป็น

- (1) ใช้เวลาว่างอ่านหรือเขียนหนังสือ
- (2) ใช้เวลาว่างทำกิจกรรมอื่น

2.1.5 ขนาดสถานศึกษา แบ่งเป็น

- (1) ขนาดเล็ก
- (2) ขนาดกลาง
- (3) ขนาดใหญ่

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ การดำเนินงานในความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาตามแนวคิดของเซนเจ (Senge) 5 ด้าน ได้แก่ ด้านความรอบรู้แห่งตน (personal mastery) ด้านแบบแผนความคิด (mental models) ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม (shared vision) ด้านการเรียนรู้เป็นทีม (team learning) และด้านความคิดเชิงระบบ (system thinking)

นิยามศัพท์เฉพาะ

องค์การแห่งการเรียนรู้ (learning organization) หมายถึง องค์การหรือหน่วยงานที่มีบรรยากาศกระตุ้นการเรียนรู้ของบุคลากรแต่ละคน แต่ละกลุ่มทั่วทั้งองค์การมีอิสระในการเรียนรู้ สร้างความรู้ที่หลากหลาย ร่วมกันแบ่งปันความรู้ เพื่อเพิ่มพูนสมรรถนะและศักยภาพ ที่จะก่อให้เกิดความก้าวหน้าในการดำเนินการไปสู่เป้าหมายอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาองค์การหรือหน่วยงานให้มีความเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นในอนาคต ซึ่งมีองค์ประกอบ 5 ด้าน

1. ด้านความรอบรู้แห่งตน (personal mastery) หมายถึง การที่สมาชิกทุกคนเป็นบุคคลที่รอบรู้ สมาชิกขององค์การที่เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้จะมีลักษณะสนใจและใฝ่หาที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมอ มีความปรารถนาที่จะเรียนรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพของตน มุ่งสู่จุดหมายและความสำเร็จที่กำหนดไว้

2. ด้านแบบแผนความคิด (mental models) หมายถึง สมาชิกในองค์การมีแบบแผนทางจิตสำนึกต่อการสะท้อนภาพที่ถูกต้องชัดเจนและมีการจำแนก แยกแยะโดยมุ่งหวังที่จะปรับปรุงความถูกต้องในการมองโลกและปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรวมทั้งการทำความเข้าใจในวิธีการที่จะสร้างความกระจ่างชัดเพื่อการตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง หรือมีวิธีการที่จะตอบสนองความเปลี่ยนแปลงที่ปรากฏอยู่ได้อย่างเหมาะสม

3. ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม (shared vision) หมายถึง การมีวิสัยทัศน์ร่วมกันของคนทั้งองค์การ องค์การแห่งการเรียนรู้จะต้องเป็นองค์การที่สมาชิกทุกคนได้รับการพัฒนาวิสัยทัศน์ของตนให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ร่วมขององค์การ ซึ่งจะสนับสนุนให้เกิดการรวมพลังของสมาชิกที่มีความคาดหวังต่อความเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้าต่อไป ภายใต้จุดมุ่งหมายเดียวกันของคนทั้งองค์การ

4. ด้านการเรียนรู้เป็นทีม (team learning) หมายถึง การเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิกในองค์การโดยอาศัยความรู้และความคิดของมวลสมาชิกในการแลกเปลี่ยน และพัฒนาความฉลาดรอบรู้และความสามารถของทีมให้บังเกิดผลยิ่งขึ้น องค์การแห่งการเรียนรู้จะเกิดได้เมื่อมีการรวมพลังของกลุ่มต่าง ๆ ภายในองค์การ เป็นการรวมตัวของทีมงานที่มีประสิทธิภาพสูง ซึ่งเกิดจากการที่สมาชิกในทีมมีการเรียนรู้ร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และประสบการณ์กันอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

5. ด้านความคิดเชิงระบบ (system thinking) หมายถึง กระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ เป็นกระบวนการในการหาความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเป็นแบบแผน เป็นขั้นตอนของการพัฒนา มีกรอบที่เห็นความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกันมากกว่าที่จะเห็นแค่เชิงเหตุเชิงผล เห็นแนวโน้มรูปแบบของความเปลี่ยนแปลงมากกว่าจะเห็นแค่ผิวเผิน

ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ข้าราชการครูที่ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือผู้รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี

ครูผู้สอน หมายถึง ข้าราชการครู พนักงานราชการ หรือลูกจ้าง ที่ปฏิบัติงานสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามกฎกระทรวงว่าด้วยการกำหนดจำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกประธานกรรมการและกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่ง และพ้นจากตำแหน่งของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2546 ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี

วุฒิการศึกษา หมายถึง การศึกษาสูงสุดที่ผู้ให้ข้อมูลสำเร็จการศึกษา จำแนกเป็นต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี

ประสบการณ์การทำงาน หมายถึง ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานในตำแหน่งปัจจุบันของผู้ให้ข้อมูล จำแนกเป็น ประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 10 ปี ประสบการณ์การทำงาน 10-20 ปี ประสบการณ์การทำงาน 21 ปีขึ้นไป

คุณลักษณะส่วนบุคคล หมายถึง ลักษณะของการทำกิจกรรมในเวลาว่างจากการทำงานของผู้บริหาร สถานศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย

1. อ่านหรือเขียนหนังสือ หมายถึง การใช้เวลาว่างจากการทำงานในการอ่านหนังสือ หรือการเขียนหนังสือ

2. ทำกิจกรรมอื่น หมายถึง การใช้เวลาว่างจากการทำงานในการทำกิจกรรมอื่นที่นอกเหนือจากการอ่านและการเขียนหนังสือ เช่น ปลูกต้นไม้ ดูหนัง ฟังเพลง เป็นต้น

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี หมายถึง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1 และ 2

ขนาดสถานศึกษา หมายถึง ขนาดของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี ที่กำหนดขนาดตามจำนวนนักเรียนในโรงเรียน ตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย

1. ขนาดเล็ก หมายถึง สถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 120 คนลงมา

2. ขนาดกลาง หมายถึง สถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียน 121-300 คน

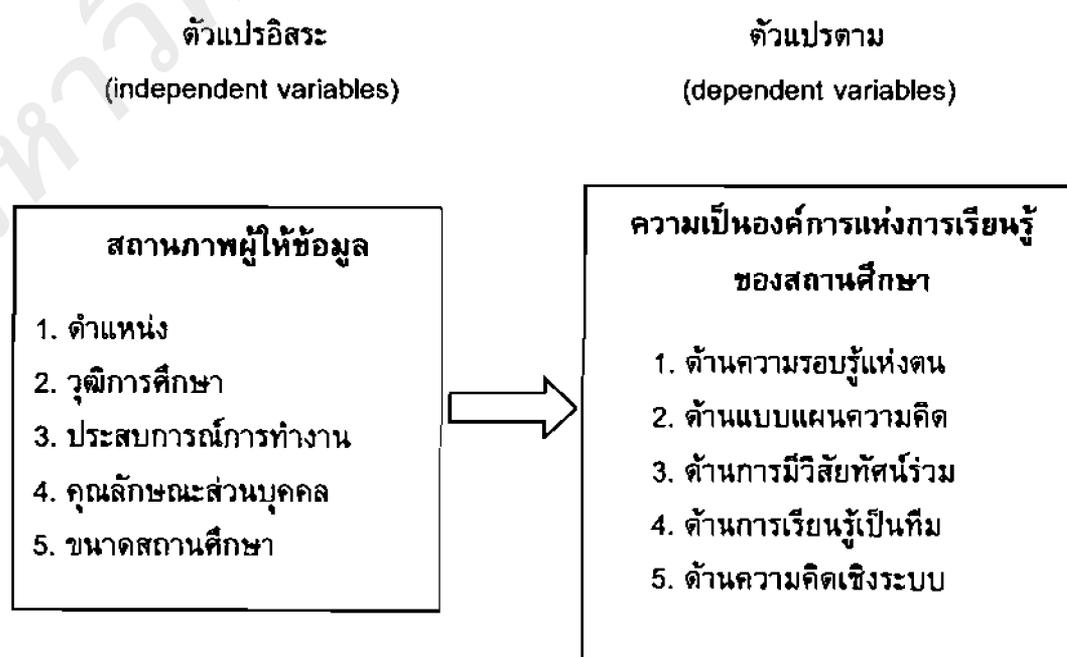
3. ขนาดใหญ่ หมายถึง สถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 301 คนขึ้นไป

สถานศึกษา หมายถึง สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดลพบุรี ซึ่งอยู่ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดไว้โดยมุ่งศึกษาความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี ตามแนวคิดวินัย 5 ประการพื้นฐานสู่การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ (the five disciplines) ของ เซนเจ (Senge, 1990 a, p. 139) ซึ่งมีองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ ด้านความรอบรู้แห่งตน (personal mastery) ด้านแบบแผนความคิด (mental models) ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม (shared vision) ด้านการเรียนรู้เป็นทีม (team learning) และด้านความคิดเชิงระบบ (system thinking)

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาโดยยึดกรอบความคิดดังกล่าว โดยศึกษาคามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี ศึกษาและเปรียบเทียบจำแนกตามตำแหน่ง วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน คุณลักษณะส่วนบุคคล และขนาดสถานศึกษา ดังแสดงกรอบแนวคิดในการวิจัยในภาพ 1

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัย

ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ลพบุรี แตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามตำแหน่ง วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน คุณลักษณะ
ส่วนบุคคล และขนาดสถานศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี